

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ОБМІН ДОСВІДОМ

УДК 347.95 : 341.6 (477)
DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2025-4-16-34>

Веселов Микола Юрійович,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри права

(Державний університет економіки та технологій, м. Кривий Ріг)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3963-2764>

Гуржій Тарас Олександрович,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права

(Державний торговельно-економічний університет, м. Київ)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3348-8298>

Скрипка Олександр Миколайович,

старший викладач кафедри вогневої підготовки
Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної
поліції імені Е.О. Дідоренка

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0791-3809>

ФЕНОМЕН СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ В УКРАЇНІ, НАПРЯМИ КОНВЕРГЕНЦІЇ В СИСТЕМІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У статті проаналізовано становлення й розвиток судового прецеденту в Україні та його взаємодію із практикою Європейського суду з прав людини та Верховного Суду. Через релятивність із судовим прецедентом досліджено феномен судового рішення (правової позиції) в українській правовій системі. Розширено сучасне розуміння статусу та ролі судового прецеденту в системі українського національного права, окреслено напрями його подальшої конвергенції в системі правового регулювання. Визначено вплив правових позицій судів на єдність правозастосування.

Ключові слова: *Європейський суд з прав людини, правова система, судовий прецедент, правова позиція, правове регулювання, акт судової влади, адміністративне судочинство, правовий феномен.*

Постановка проблеми. Правова система в нашій державі належить до континентальної правової сім'ї, яка, у свою чергу, пов'язана з рецепцією римського права, де основою правового регулювання суспільних відносин, на відміну від системи загального права, виступає закон (позитивне право), а не судовий прецедент. Водночас натепер вітчизняна юридична наука розглядає судові рішення як одне із джерел права. Українські національні суди так само дедалі частіше використовують численні рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), що впливає з вимог українського законодавства про їх обов'язковість для виконання та застосування під час розгляду справ положень Європейської конвенції з прав людини (далі – ЄКПЛ) та практики Високого Суду як джерела внутрішнього права [1, ст. 17]. Застосування прецедентної практики ЄСПЛ як додаткового джерела права для будь-якої країни, яка є «Високою Договірною Стороною», не тільки теоретично допустиме, але й необхідне для превенції порушень норм ЄКПЛ [2, с. 316]. Застосування висновків ЄСПЛ під час здійснення правосуддя в рішеннях українських судів тільки збільшується. Окрім того, забезпечення однакового застосування норм права судами різних спеціалізацій в Україні законодавство покладає на Верховний Суд (далі – ВС) [3, ст. 36]. Водночас українське судочинство й дотепер має багато проблем із релевантністю застосування рішень як ЄСПЛ, так і ВС, бо не завжди учасники справи та навіть судді обирають доречні рішення. Наведене зумовлює доцільність подальшого дослідження статусу та ролі судового прецеденту в Україні. Волимо розглянути це питання в межах окремо взятої галузі – адміністративного права.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. О. Константи́н у 2000 р. стверджував, що «об'єктивних умов для розвитку в Україні звичаєвого та прецедентного права немає», а рішення Конституційного Суду України (далі – КСУ) визнаються джерелом права з огляду на можливість змінювати, скасовувати норми права, у зв'язку із чим вони мають схожу природу з нормативно-допоміжними актами [4, с. 5, 8]. Як зазначає І. Ляченко, «прецедентне право в Україні ніколи, вірогідно, не посідає того місця серед джерел права, яке воно посідає в англосаксонській правовій сім'ї. Проте заперечувати певних його перспектив у національній правовій системі не варто» [2, с. 316]. Із часом ставлення до судового прецеденту у вітчизняній юридичній науці загалом і в адміністративному праві зокрема стає більш «м'яким». У своїх публікаціях учені (наприклад, Т. Коломоєць [5, с. 76], О. Чорномаз [6, с. 90]) дедалі частіше в системі джерел адміністративного права відводять місце правовому прецеденту. Р. Мельник стосовно судових рішень як джерела адміністративного права говорить суто в контексті рішень ВС. Таке «визнання», на його думку, не є безумовним – «на нормотворчу діяльність Верховного Суду треба дивитись як на винаток, а не на правило». Ідеться про висновки щодо застосування норм права, викладені в постановках ВС [7, с. 55]. Серед сучасних наукових праць варто виділити дисертаційне дослідження М. Ковалю (2025 р.), в якому автор аргументовано заявляє, що для ефективного функціонування елементів прецедентного права в Україні необхідне вдосконалення законодавства, що закріпило б механізми застосування судових прецедентів на національному рівні, а також розвиток інституцій, які б забезпечували систематизацію та поширення прецедентної практики [8, с. 17].

Метою статті є уточнення та розширення сучасного розуміння статусу та ролі судового прецеденту в системі

українського національного права, окреслення на прикладі рішень ВС напрямів його подальшої конвергенції в системі правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Зараз дослідники все частіше наголошують на тенденціях конвергенції двох правових систем, загального та континентального права, особливо у країнах Європи, де «більш помітним стає вплив міжнародного європейського права» [9, с. 172; 10, с. 351; 11, с. 47]. Питання статусу та ролі судового прецеденту в системі джерел національного (внутрішнього) права набуває дедалі більшої актуальності через те, що нині, поряд з рішеннями КСУ та ВС, джерелами внутрішнього права стають висновки та правова позиція ЄСПЛ. Водночас факт стосунку рішень двох наведених національних інституцій (КСУ та ВС) до джерел права (зокрема, й адміністративного) будемо вважати доведеним: думка науковців щодо цього ґрунтується на вимогах чинного законодавства про обов'язковість висновків щодо застосування норм права, викладених у постановках ВС, зокрема до спірних правовідносин і не лише для інших судів, а й для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права (ч. ч. 5 та 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», ч. 5 ст. 242 Кодексу адміністративного судочинства) [3; 12]. Водночас питання зумовлює релятивність «прецедентного характеру» судових рішень у вітчизняній правовій системі.

А. Марченко стверджує, що прецедент та судові рішення не є тотожними категоріями. Акт судової влади в межах застосування норм матеріального права лише набуває прецедентного характеру, водночас значення мають необхідні для цього умови. Принципові рішення Верховного Суду України з конкретних справ зазначений науковець називає «прецедентами тлумачення, усунення прогалів у праві і навіть судовими прецедентами» [9, с. 173–175]. О. Сидоренко наголошує, що термін «судовий прецедент» українське законодавство не застосовує, однак, як стверджує автор, «аналіз положень процесуального законодавства свідчить про те, що поняття «судова практика», «правовий висновок» та «правова позиція» застосовуються як синонімічні» [13, с. 212].

Варто наголосити, правові позиції, викладені у висновках ЄСПЛ та ВС, хоча й містять елементи прецеденту, не можна абсолютно отожднювати із прецедентом у класичному його розумінні (у загальному праві).

По-перше, у країнах континентальної системи права саме закон (в окремій нормі чи нормах) створює правові передумови для набуття судовим рішенням статусу джерела права. Те ж саме можна казати й про визнання в нормах внутрішнього права ролі рішення суду міжнародної юрисдикції як судового прецеденту й джерела національного права. Ми щодо цього наводили вже відповідні норми українського законодавства.

Юридичну силу прецеденту в англійському звичаєвому праві (*common law*) створюють не стільки закон, скільки історична традиція, доктрина (*stare decisis*) та влада судової системи. Найбільш авторитетним і програмним документом сучасного англійського права є Заява про практику (*judicial precedent*) 1966 р., який формально підтвердив обов'язкову юридичну силу судового прецеденту високих судів для всіх інших судів (апеляційних і нижчих судів) та визначив виняток із цього правила для найвищого суду, що безпосередньо вплинуло на всю систему прецедентів. Цей документ був публічно зачитаний у Палаті лордів лордом Гардінером: «*Їхні Світлості вважають використання пре-*

цеденту невід'ємною основою для визначення того, що є законом та його застосування до окремих випадків. Він забезпечує принаймні певний ступінь визначеності, на яку особи можуть покладатися у веденні своїх справ, а також основу для впорядкованого розвитку правових норм. Однак їхні Світлості визнають, що надмірно суворе дотримання прецеденту може призвести до несправедливості в конкретному випадку, а також надмірно обмежити належний розвиток права. Тому вони пропонують змінити свою нинішню практику та, розглядаючи попередні рішення цієї Палати як такі, що зазвичай є обов'язковими, відступати від попереднього рішення, коли це видається правильним» [14].

Консультативна рада європейських суддів (далі – КРЕС) виходить з тієї позиції, що кожна держава має власну систему тлумачення міжнародних конвенцій або договорів та їх уведення в національне право залежно від статусу, що їм надається. Для уникнення невизначеності суди повинні тлумачити та вводити в дію всі національні закони та створювати власні прецеденти так, щоб, наскільки можливо, вони відповідали європейському праву та міжнародним і європейським принципам і концепціям. Судова практика впливає на застосування міжнародних і європейських стандартів, тому що судова влада повинна інтерпретувати національне законодавство у світлі наднаціонального права, з дотриманням водночас національних конституційних стандартів (Висновок № 9 (2006), п. п. 39, 41) [15]. Цим не лише підкреслюється роль суду і судового прецеденту в інтеграції міжнародних стандартів у національне законодавство, а й створюються передумови для конвергенції різних правових систем у межах реалізації міжнародного права.

По-друге, варто наголосити, що нормативне значення має не акт судової влади загалом, а саме та його частина (зазвичай, мотивувальна), де міститься судовий прецедент (правова позиція, правоположення тощо) [16, с. 364]. Це є однією зі специфічних властивостей судового рішення як джерела права. Фактично правового значення (юридичної сили – *vis legalis*) набуває не судове рішення, а його частина, яка містить чітко сформульований висновок (правову позицію) повноважного суду щодо проблемного (спірного) питання застосування інших норм законодавства. Водночас судові рішення загалом залишається актом індивідуальної дії і є обов'язковим лише для сторін – учасників справи.

Судовий прецедент у загальному праві означає не вирок загалом, а принцип, аргумент, на основі якого була вирішена справа. Загальне право складається не зі спірних випадків, а із загальних принципів, проілюстрованих і застосованих ними. Отже, у структурі судового рішення розрізняють *ratio decidendi* та *obiter dictum*. *Ratio decidendi* означає сутність правового обґрунтування, принцип, який привів до відповідного рішення, а *obiter dictum* означає фактичне рішення, винесене суддею. Якщо суддя не знаходить відповідних принципів для справи, поданої на розгляд, суддя може й повинен створити нову норму права. Створенням нового *ratio decidendi* суддя сприяє розвитку прецедентного права [17, с. 68].

Показовим прикладом розмежування в українській правовій доктрині статусу судового висновку (як квазіпрецеденту) та судового рішення (як акту індивідуальної дії) є правова позиція, викладена в постанові Великої Палати ВС від 27 березня 2019 р. у справі № 521/21255/13-ц, де Велика Палата зауважує, що вона відступає не від постанови в конкретній справі, а від висновку щодо застосування норм права. Цей висновок

міг бути сформульований в одній або декількох постановках. Відсутність згадки повного переліку постанов, від висновку хоча би в одній із яких щодо застосування норм права Велика Палата Верховного Суду відступила, не означає, що відповідний висновок надалі застосовний (дивись постанову Великої Палати ВС від 27 березня 2019 р. у справі № 521/21255/13-ц) [18]. Коли Велика Палата ВС відступила від висновку щодо застосування норми права в подібних правовідносинах, викладеного, зокрема, у раніше ухваленому рішенні ВС, згідно із ч. 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», суди враховують висновок, викладений у постанові Великої Палати ВС (це викладено в п. 88 постанови Великої Палати ВС від 31 жовтня 2018 р. у справі № 161/12771/15-ц) [19].

Так, ВС у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду в постанові від 20 грудня 2024 р. (справа № 320/29317/23) зазначив, що *правова позиція* ВС, сформульована в постанові від 19 січня 2023 р. у справі № 420/2004/22, стосувалася застосування норм попередньої редакції ст. 13 Закону України № 2899–IV, коли заборона обмежувалася курінням тютюнових виробів та не враховувала «вживання» чи «використання» альтернативних продуктів, як-от кальяни без тютюну. Тобто коли заборона кальяну в закладі ресторанного господарства не була абсолютною (до 11 липня 2022 р.). Тому такі висновки ВС не підлягали врахуванню під час розгляду цієї справи у зв'язку зі зміною правового регулювання після набрання чинності відповідними положеннями Закону України № 2899–IV в редакції Закону № 1978–IX. У підсумку, постановою від 20 грудня 2024 р. ВС сформував нову *правову позицію* із цього питання, згідно з якою «кальяни у зв'язку зі змінами в законодавстві з 11 липня 2022 р. підпадають під абсолютну заборону в закладах ресторанного господарства, незалежно від їхнього складу; надання закладами ресторанного господарства послуг, заборонених ст. 13 Закону України № 2899–IV, із приготування кальянів є стимулюванням продажу тютюнових виробів у розумінні ст. 16 цього Закону, навіть якщо безпосередньо не відбувається реклама продукту» [20].

По-третє, маючи статус джерела права, висновки судів в українському праві не утворюють норм права, не змінюють їх, а лише усувають потенційні суперечності, забезпечують таким чином послідовність його застосування.

Наприклад, ВС у мотивувальній частині свого рішення, викладеного в постанові від 11 жовтня 2023 р. (справа № 140/1126/23) *наголосив*, що в разі виконання боржником вимоги державного виконавця виконати рішення немайнового характеру протягом 10 робочих днів чи в більш пізній термін, стягнення виконавчого збору є правомірним. Отже, у межах спірних правовідносин відсутні визначені законом умови та підстави не стягувати виконавчий збір. Посилюючи свою правову позицію, колегія суддів звернула увагу на те, що в результаті проведеного аналізу вимог чинного законодавства (ч. 5 та 6 ст. 26, ч. ч. 1–4 ст. 27 Закону України № 1404–VIII у редакції Закону № 2475–VIII) ВС у постанові від 28 квітня 2020 р. у справі № 480/3452/19 раніше вже зазначав, що стягнення виконавчого збору є безумовною дією, яку здійснює державний виконавець у межах виконавчого провадження незалежно від здійснених дій, і є встановленою державою складовою частиною процедури виконавчого провадження, що гарантує ефективне здійснення виконання рішення суду боржником за допомогою стимулювання боржника до намагання виконати

вимоги виконавчого документа самостійно до відкриття виконавчого провадження у зв'язку з імовірністю стягнення відповідної суми в разі примусового виконання. Тож, з урахуванням уже наявної правової позиції з подібного питання, ВС укротре зазначив, що чинними нормами законодавства не передбачено надання боржнику строку для добровільного виконання рішення та не пов'язано початок примусового виконання рішення із закінченням строку для його добровільного виконання, як це було передбачено в нормах попередньої редакції Закону України «Про виконавче провадження» (Закон № 606–XIV) [21].

Як зазначає Е. Ангел, правова позиція, викладена в судових рішеннях (ми включаємо до цієї категорії як рішення ЄСПЛ, так і рішення українського ВС), має непрямий правотворчий ефект. Учена пояснює це тим, що суддя зобов'язаний адаптувати закон до потреб соціального життя, прерогатива, яка призводить до деяких «юриспруденційних творинь» [17, с. 71]. З'ясовуючи особливості актів ЄСПЛ, Н. Блажівська робить висновок, що вони є джерелом правового регулювання, які мають яскраво виражений обов'язковий (одночасно казуальний і нормативний) характер та містять правове начало, спрямоване на захист прав і свобод, гарантованих ЄКПЛ. Учена наголошує на прецедентному характері рішень Високого Суду. Практика ЄСПЛ свідчить, що, виробляючи свої правові позиції прецедентів, ЄСПЛ встановлює єдині стандарти правопорядку для держав – учасниць ЄКПЛ і виходить у своїх рішеннях за рамки тлумачення та конкретизації права, створюючи прецеденти як повноцінні джерела права [22, с. 68]. Попри це, зміст поняття «прецедент» стосовно діяльності ЄСПЛ відрізняється від англосаксонської доктрини прецеденту. Правова позиція ЄСПЛ щодо своїх прецедентів докорінно відрізняється від позицій судів системи загального права (на цьому наголошує сам Високий Суд). Так, у рішенні у справі “Charman v. United Kingdom” ЄСПЛ заявив, що він дотримується принципу прецеденту та робить це в інтересах законної визначеності, прогнозованості й рівності перед законом. Водночас ЄСПЛ враховує зміни політичних, економічних, соціальних і культурних умов у державах – учасницях ЄКПЛ. Це той випадок, коли ЄСПЛ залишає за собою право змінювати прецедент, що існував раніше, відповідно до реалій сучасного громадянського суспільства [23].

Й. Лупу й Е. Вутен стверджують, що, як і національні суди вищої інстанції, міжнародні суди використовують прецедент, прийнятний частково, щоб переконатися «нижчі» (національні) суди в легітимності рішень. Тож ЄСПЛ загалом використовує прецедентне право для обґрунтування своїх рішень у спосіб, подібний до вищих національних судових інстанцій [24, с. 29]. Численні згадування в мотивувальній частині рішень судів майже всіх спеціалізацій та інстанцій релевантних правових

позицій ЄСПЛ та ВС для посилення своєї власної позиції в розв'язанні конкретного спору стають дедалі більш поширеною практикою і в Україні.

Так, формуючи власну правову позицію із проблемного питання (<...> постанова державного виконавця про закінчення виконавчого провадження винесена передчасно й за відсутності доказів, які б підтверджували факт реального виконання судового рішення чи вжиття вичерпних заходів з його виконання<...>), ВС урахував і виклав у мотивувальній частині своєї постанови від 26 жовтня 2023 р. (справа № 420/1511/23) *правову позицію релевантних рішень* ЄСПЛ. Так, у рішенні «Юрій Миколайович Іванов проти України» ЄСПЛ наголосив на тому, що право на суд, захищене ст. 6 Конвенції, було б ілюзорним, якби національна правова система Високої Договірної Сторони дозволяла, щоб остаточне, обов'язкове для виконання судове рішення залишалося невиконаним на шкоду будь-якій зі сторін. Високий Суд неодноразово наголошував, що в таких категоріях справ, коли державні органи належним чином сповіщені про наявність судового рішення, вони мають вживати всіх належних заходів для його виконання або спрямування до іншого органу для виконання. Сама особа, на користь якої ухвалено рішення, не має ще й перейматися ініціюванням виконавчих процедур [25].

Висновки. Отже, аналіз феномену судового рішення (а точніше – викладеної в ньому правової позиції) через релятивність із судовим прецедентом дає підстави говорити про те, що в нашій вітчизняній правовій системі прецедентного права в чистому вигляді не існує, проте практика ЄСПЛ та висновки щодо застосування норм права, викладені в постановах ВС, як специфічне джерело права мають високий відсоток конвергентності з означеним правовим явищем. Аналіз правових позицій ЄСПЛ та ВС, умовно кажучи, говорить про їхню роль «медіатора» чи «авторитетного арбітра» у розв'язанні правових дилем і ухваленні рішення в умовах законодавчої невизначеності. З наукового погляду можна казати, що шляхом висловлення уповноваженими судами своєї позиції (у судових рішеннях) ми маємо справу зі створенням правових парадигм – світоглядних настанов індивідуальної і соціальної оцінки права під час вирішення прикладних проблем правозастосування. Водночас такі акти не утворюють норм права у формально-юридичному значенні, а їхня обов'язковість виникає не з доктрини *stare decisis*, а із приписів закону та потреби забезпечення стабільності судової практики.

Цей синтез дає змогу розглядати правовий висновок як елемент нормативної системи, що має обмежену, але впливову регулятивну силу. Отже, статус і роль судового прецеденту в Україні перебувають у динамічному розвитку.

Список використаних джерел

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477–IV. Дата оновлення: 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15/conv#Text> (дата звернення: 11.11.2025).
2. Ляченко І. Імплементация конвенции про защиту прав человека и основоположных свобод та прецедентного права Европейского суда з прав людини: міжнародно-правовий аналіз практики держав. *Науковий вісник дипломатичної академії України*. 2009. Вип. 15. С. 311–318.
3. Про судоустрій і статус судів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402–VIII. Дата оновлення: 04.06.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n250> (дата звернення: 11.11.2025).
4. Константий О. Джерела адміністративного права України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків : Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 2000. 15 с.
5. Коломоєць Т. Джерела адміністративного права: проблемні питання доктринального визначення, класифікації та системного аналізу. *Право України*. 2017. № 6. С. 72–79.

6. Чорномаз О. Джерела адміністративного права: сучасний стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. № 30 (2). С. 89–91.
7. Мельник Р. Джерела адміністративного права: сучасний погляд на сталі конструкції. *Право України*. 2019. № 5. С. 46–62. DOI: 10.33498/loiu-2019-05-046
8. Коваль М. Основи доктрин адміністративного судочинства в демократичних державах: компаративний аспект : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Одеса : ОДУВС, 2025. 40 с.
9. Марченко А. Судовий прецедент у правовій системі України (1991–2010 рр.) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ : НАВС, 2015. 202 с.
10. Чернецька О., Шилінгов В. Право Англії як класична модель прецедентного права. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 4. С. 348–352.
11. Шумило М. Правові висновки касаційного суду: *inter praeteritum et futurum*. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 12. С. 47–54. DOI: 10.32849/2663-5313/2020.12.08
12. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747–IV. Дата оновлення: 31.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n11305> (дата звернення: 12.11.2025).
13. Сидоренко О. Роль судового прецеденту як виду правового акту у формуванні правової системи України. *Актуальні питання розвитку правової системи в сучасній Україні* : Міжнародна науково-практична конференція, Науково-дослідний інститут публічного права, м. Львів – Торунь, 4 лютого 2025 р. Львів ; Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 210–214. DOI: 10.36059/978-966-397-462-0-59
14. Practice Statement (Judicial Precedent). (1966). *House of Lords*, [1966] 1 W.L.R. 1234; [1966] 3 All E.R. 77. URL: https://www.uniset.ca/other/cs2/19661WLR1234.html?utm_source=chatgpt.com
15. Opinion № 9 (2006) on the role of national judges in ensuring an effective application of international and European law / Council of Europe, Consultative Council of European Judges (CCJE). 2006. 1. URL: <https://rm.coe.int/16807476ad>
16. Шевчук С. Загальнотеоретичні проблеми нормативності актів судової влади : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.01. Харків : Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 2008. 433 с.
17. Anghel E. Judicial precedent, a law source. *LESIJ-Lex ET Scientia International Journal*. 2017. № 24 (2). P. 68–76.
18. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27.03.2019 р. у справі № 521/21255/13-ц. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81139249> (дата звернення: 12.11.2025).
19. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 31.10.2018 р. у справі № 161/12771/15-ц. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81842008> (дата звернення: 12.11.2025).
20. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 20.12.2024 р. у справі № 320/29317/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123946428> (дата звернення: 11.11.2025).
21. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11.10.2023 р. у справі № 140/1126/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114097842> (дата звернення: 11.11.2025).
22. Блажівська Н. Теоретико-методологічні та прикладні засади застосування практики ЄСПЛ при захисті майнових прав : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2020. 498 с.
23. Chapman v. United Kingdom. Application № 27238/95. *European Court of Human Rights*. 2001, January 18. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%7B%22001-59154%22%7D> (дата звернення: 11.11.2025).
24. Lupu Y., Voeten E. The Role of Precedent at the European Court of Human Rights: A Network Analysis of Case Citations. *OpenSIUC*. 2010. URL: https://www.researchgate.net/publication/43787686_The_Role_of_Precedent_at_the_European_Court_of_Human_Rights_A_Network_Analysis_of_Case_Citations (дата звернення: 05.11.2025).
25. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 26.10.2023 р. у справі № 420/1511/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114466444> (дата звернення: 11.11.2025).

References

1. Pro vykonannya rishen ta zastosuvannya praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny: Zakon Ukrainy vid 23.02.2006 r. № 3477–IV [On the execution of decisions and application of the practice of the European Court of Human Rights: Law of Ukraine dated 23.02.2006 № 3477–IV]. Date of update: 02.12.2012. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15/conv#Text> [in Ukrainian].
2. Ilchenko, I. M. (2009). Implementatsiia konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod ta pretsedentnoho prava Yevropeiskoho sudu z prav liudyny: mizhnarodno-pravovyi analiz praktyky derzhav [Implementation of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the Case Law of the European Court of Human Rights]. *Scientific Bulletin of the Diplomatic Academy of Ukraine*, 15, 311–318 [in Ukrainian].
3. Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 r. № 1402–VIII [On the Judiciary and the Status of Judges: Law of Ukraine dated 02.06.2016 № 1402–VII]. Date of update: 04.06.2025. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n250> [in Ukrainian].
4. Konstantyi, O. V. (2000). Dzherela administratyvnoho prava Ukrainy [ources of administrative law of Ukraine]: author’s abstract of dissertation. Kharkiv: Natsionalna yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho [in Ukrainian].
5. Kolomoiets, T. (2017). Dzherela administratyvnoho prava: problemni pytannia doktrynalnoho vyznachennia, klasyfikatsii ta systemnoho analizu [Sources of administrative law: problematic issues of doctrinal definition, classification and systemic analysis]. *Law of Ukraine*, 6, 72–79 [in Ukrainian].
6. Chornomaz, O. B. (2015). Dzherela administratyvnoho prava: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [Sources of administrative law: current state and prospects for development]. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law*, 30 (2), 89–91 [in Ukrainian].

7. Melnyk, R. (2019). Dzherela administratyvnoho prava: suchasnyi pohliad na stali konstruktsii [Sources of administrative law: a modern view of solid structures]. *Law of Ukraine*, 5, 46–62. <https://doi.org/10.33498/louu-2019-05-046> [in Ukrainian].
8. Koval, M. P. (2025). Osnovy doktryn administratyvnoho sudochynstva u demokratychnykh derzhavakh: komparatyvnyi aspekt [Fundamentals of doctrines of administrative justice in democratic states: comparative aspect]: abstract of the dissertation ... of Dr. of Law. Odesa: ODUVS [in Ukrainian].
9. Marchenko, A. A. (2015). Sudovyi pretsedent u pravovii systemi Ukrainy (1991–2010 rr.) [Judicial precedent in the legal system of Ukraine (1991–2010)]: dissertation ... of Ph. D. of Law. Kyiv: NAVS [in Ukrainian].
10. Chernetska, O. V., & Shylinhov, V. S. (2015). Pravo Anhlui yak klasychna model pretsedentnoho prava [English Law as a Classical Model of Case Law]. *Journal of the Kyiv University of Law*, 4, 348–352 [in Ukrainian].
11. Shumylo, M. (2020). Pravovi vysnovky kasatsiinoho sudu: inter praeteritum et futurum [Legal Conclusions of the Cassation Court: Inter Praeteritum et Futurum]. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 12, 47–54. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.12.08> [in Ukrainian].
12. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.07.2005 r. № 2747–IV [Code of Administrative Procedure of Ukraine: Law of Ukraine of 06.07.2005 № 2747–IV]. Date of update: 31.10.2025. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n11305> [in Ukrainian].
13. Sydorenko, O. O. (2025). Rol sudovoho pretsedentu yak vydu pravovoho aktu u formuvanni pravovoi systemy Ukrainy [The role of judicial precedent as a type of legal act in the formation of the legal system of Ukraine]. Aktualni pytannia rozvytku pravovoi systemy v suchasni Ukraini: mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia [Current issues of the development of the legal system in modern Ukraine: international scientific and practical conference]. Naukovo-doslidnyi instytut publicnoho prava. Lviv – Torun: Liha-Pres, 210–214. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-462-0-59> [in Ukrainian].
14. Practice Statement (Judicial Precedent). (1966). *House of Lords*, [1966] 1 W.L.R. 1234; [1966] 3 All E.R. 77. Retrived from https://www.uniset.ca/other/cs2/19661WLR1234.html?utm_source=chatgpt.com [in English].
15. Council of Europe, Consultative Council of European Judges (CCJE). (2006). *Opinion № 9 (2006) on the role of national judges in ensuring an effective application of international and European law (CCJE (2006) 1)*. Retrived from <https://rm.coe.int/16807476ad> [in English].
16. Shevchuk, S. V. (2008). Zahalnoteoretychni problemy normatyvnosti aktiv sudovoi vlady [General theoretical problems of the normativity of judicial acts]: dissertation ... Dr. of Law. Kharkiv: Natsionalna yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho [in Ukrainian].
17. Anghel, E. (2017). Judicial precedent, a law source. *LESIJ-Lex ET Scientia International Journal*, 24 (2), 68–76 [in English].
18. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 27.03.2019 r. u spravi № 521/21255/13-ts [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court of 27.03.2019 in case № 521/21255/13-ts]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. Retrived from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81139249> [in Ukrainian].
19. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 31.10.2018 r. u spravi № 161/12771/15-ts [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court of 31.10.2018 in case № 161/12771/15-ts]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. Retrived from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81842008> [in Ukrainian].
20. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 20.12.2024 r. u spravi № 320/29317/23 [Resolution of the Supreme Court of the Cassation Administrative Court of 20.12.2024 in case № 320/29317/23]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. Retrived from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123946428> [in Ukrainian].
21. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 11.10.2023 r. u spravi № 140/1126/23 [Resolution of the Supreme Court of the Cassation Administrative Court of 11.10.2023 in case № 140/1126/23]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. Retrived from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114097842> [in Ukrainian].
22. Blazhivska, N. Ye. (2020). Teoretyko-metodolohichni ta prykladni zasady zastosuvannya praktyky YeSPL pry zakhysti mainovykh prav [Theoretical, methodological and applied principles of applying the practice of the ECHR in the protection of property rights]: dissertation ... Dr. Law. Kyiv [in Ukrainian].
23. European Court of Human Rights. (2001, January 18). *Chapman v. United Kingdom (Application № 27238/95)*. ECHR. Retrived from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%7B%22001-59154%22%7D> [in English].
24. Lupu, Y., & Voeten, E. (2010). The Role of Precedent at the European Court of Human Rights: A Network Analysis of Case Citations. OpenSIUC. Retrived from https://www.researchgate.net/publication/43787686_The_Role_of_Precedent_at_the_European_Court_of_Human_Rights_A_Network_Analysis_of_Case_Citations [in English].
25. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 26.10.2023 r. u spravi № 420/1511/23 [Resolution of the Supreme Court composed of the panel of judges of the Cassation Administrative Court of 26.10.2023 in case № 420/1511/23]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. Retrived from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114466444> [in Ukrainian].

Veselov Mykola,

Doctor of Law, Professor,
Professor at the Department of Law
(State University of Economics and Technology, Kryvyi Rih)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3963-2764>

Gurzhii Taras,

Doctor of Law, Professor,
Head of the Department of Administrative, Financial and Information Law
(State University of Trade and Economics, Kyiv)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3348-8298>

Skrypka Oleksandr,

Senior Lecturer at the Department of Fire Training Educational and Scientific Institute for Training Specialists
for Criminal Police Units named after E.O. Didorenko
(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0791-3809>

**THE PHENOMENON OF JUDICIAL PRECEDENT IN UKRAINE, DIRECTIONS
OF CONVERGENCE INTO THE SYSTEM OF LEGAL REGULATION**

The article analyzes the formation and development of judicial precedent in Ukraine and its interaction with the practice of the European Court of Human Rights and the Supreme Court. Through the relativity with judicial precedent, the phenomenon of judicial decision (legal position) in the Ukrainian legal system is studied. The basis of legal regulation in Ukraine is the law, but domestic legal science currently considers judicial decision as one of the sources of law. The issue of the status of judicial decision in Ukraine, and therefore judicial precedent, is becoming increasingly relevant, since along with the decisions of the Constitutional Court of Ukraine and the Supreme Court, the conclusions and legal position of the European Court of Human Rights become sources of domestic law. At the same time, Ukrainian judicial proceedings have certain problems with the relevance of the application of such decisions. It is noted that precedent and judicial decision are not identical categories. An act of the judicial authority acquires a precedent character only within the framework of the application of substantive law norms if the necessary conditions are met. The term "judicial precedent" is not used in Ukrainian legislation, but the practice of the European Court of Human Rights and the conclusions on the application of legal norms set out in the Supreme Court's decisions have many properties that create the prerequisites for stating the phenomenon of precedent in the Ukrainian system of legal regulation. At the same time, the conclusions of the court and the legal position set out in court decisions, although they contain elements of precedent, cannot be absolutely identified with a classical precedent in common law. First, in Ukraine, it is the law that creates the legal prerequisites for a court decision to acquire the status of a source of law; secondly, it is not the act of the judiciary as a whole that has normative significance, but only that part of it that contains the legal position formulated by the court. In fact, a clearly formulated conclusion (legal position) of an authorized court on a controversial issue of the application of other norms of law acquires legal force, and the court decision as a whole remains an act of individual action.

Key words: *European Court of Human Rights, legal system, judicial precedent, legal position, legal regulation, judicial act, administrative proceedings, legal phenomenon.*

Надіслано до редколегії 24.11.2025
Рекомендовано до публікації 19.12.2025
Опубліковано 29.12.2025